

Силабус
навчальної дисципліни
Основи культури і техніки мовлення вчителя початкової
школи
2025-2026 навчальний рік

Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»
Спеціальність **013 Початкова освіта**

Галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**

Рівень вищої освіти **бакалавр**

Викладач (і)	ПОПОВА Ольга, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти
Посилання на сайт	
Контактний тел.	066-140-23-56
Е-mail викладача:	poi2009bam@ukr.net
Графік консультацій	П'ятниця, 14.00 – 16.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	16	14	60	залік

Семестр: четвертий

Мова навчання: українська

Ключові слова: культура української мови, техніка мовлення, мовленнєвий етикет, культура спілкування, засоби логіко-емоційної виразності мовлення вчителя початкових класів.

Мета та предмет курсу: поглибити знання здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти про українську мову, сформувати вміння та навички досконалого володіння виражальними засобами для ефективної комунікації з усіма учасниками освітнього процесу з дотриманням норм сучасної української мови та мовленнєвого етикету; будувати й удосконалювати тексти різних стилів в усному й писемному мовленні, що в результаті забезпечить високий рівень культури мовлення майбутніх учителів початкових класів.

Завдання курсу:

- зацікавити здобувачів нормативно спілкуватися, розвивати навички впливу за допомогою мовних засобів;
- ґрунтовно та системно засвоїти норми сучасної української літературної мови;
- цілісно теоретично та практично вивчити рідну мову, що сприятиме виробленню орфографічних і пунктуаційних навичок;
- оволодіти нормами мовленнєвого етикету;
- підвищити рівень культури мовлення майбутніх педагогів;
- виробити навички техніки мовлення.

Компетентності та програмні результати навчання:

ФК 1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК 12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

ПРН 1. Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПРН 4. Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.

ПРН 16. Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

Зміст курсу

Модуль 1. Основи культури мовлення вчителя початкової школи

Змістовий модуль 1. Мовленнєва комунікація вчителя початкової школи

Тема 1. Культура мовлення вчителя початкової школи як елемент його загальної культури

Тема 2. Мовні норми та стильова диференціація сучасної української літературної мови.

Змістовий модуль 2. Основні комунікативні ознаки культури мовлення

Тема 3. Основні комунікативні ознаки культури мовлення вчителя початкової школи

Тема 4. Мовний етикет як необхідна одиниця культури мовлення вчителя початкової школи

Модуль 2. Техніка мовлення вчителя початкової школи

Змістовий модуль 3. Техніка мовлення вчителя початкової школи, її складники

Тема 5-6. Техніка мовлення. Складники техніки мовлення

Змістовий модуль 4. Засоби логіко-емоційної виразності мовлення вчителя початкової школи

Тема 7. Засоби логіко-емоційної виразності мовлення

Тема 8. Екстралінгвістичні засоби комунікації

Модуль 3. Особливості читання творів, рекомендованих для учнів початкової школи

Змістовий модуль 5. Твір і текст у початковій школі

Тема 9-10. Розуміння твору молодшими школярами через читання тексту

Змістовий модуль 6. Мистецтво читання тексту молодшими школярами

Тема 11-12. Читацький досвід молодших школярів. Культура мовлення, читання, декламування

Методи навчання:

Практичні заняття; презентації, навчальні дискусії; інтерактивні бесіди; інформаційно-комунікаційні технології. Під час підготовки до занять студенти розвиватимуть навички самостійного навчання, швидкого критичного читання, синтезу та аналітичного мислення

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): дотримання норм законодавства України щодо академічної доброчесності, активна участь на заняттях, своєчасне виконання завдань аудиторних занять та самостійної роботи.

Система оцінювання та вимоги:

Оцінка здобувача формується таким чином:

– виконання практичних ситуативних завдань та завдань для самостійної роботи – 50 балів;

– тестування – 50 балів.

Рекомендована література

Базова

1. Кисіль Г. Г., Кубинський М. В. Культура сучасної української літературної мови : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2015.

2. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посібник. 2-е вид., випр. і доп. Київ: Ліра-К, 2006. 240с.
3. Коваленко С. Сучасна риторика: навч.-практ. посіб. Тернопіль, 2017. 180 с.
4. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 184 с.
5. Пентилюк М. І., Маруніч І. І., Гайдаєнко І. В. Ділове спілкування та культура мовлення: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2012. 224 с.

Допоміжна

1. Бикова Г. Народні традиції мовного етикету та їх реалізації в сучасних умовах. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2019. №2. С. 94–99.
2. Блажко М. Чи вміємо ми спілкуватися : урок-практикум. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2019. №2. С. 31–36.
3. Бондаренко А. І. Культура ділового мовлення вчителя : навч.-метод. посіб. Ніжин : НДПУ, 2020. 73 с.
4. Волощак М. Мовностилістичні поради : [культура української мови]. *Українська культура і життя*. 2019. 16–25 жовтня. С. 28.
5. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 536 с.
6. Єрмоленко С. Дбаймо про точність і розрізняймо відтінки : із консультації мовознавця : [правильність вживання деяких слів]. *Урок української*. 2019. №7. С. 27–28.
7. Захаркін О. Найголовніші поради з культури українського мовлення. *Педагогічна думка*. 2019. №1. С. 53–60.
8. Зорівчак Р. На все впливає мови чистота ... : [культура мови]. *Урок української*. 2017. № 2–3. С. 22–23.
9. Качкан Ю., Корнієнко І. «Фільтруй базар», або ще раз про культуру мовлення школярів : мова та мовлення в школі очима учнів, батьків та вчителів. *Українська мова та література*. 2021. №14. С. 11–12.
10. Кизилова В. Теорія і практика мовленнєвої комунікації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ, 2021. 184 с.
11. Коваль Г.П., Захарчук З.О. Виразне читання в структурі уроку : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2018. 174 с
12. Корж А. В. Українська мова професійного спрямування : навч. посібник. 2-ге вид. Київ : КНТ : Центр учбової літератури, 2019. 293 с.
13. Кухаренко В.А. Інтерпретація тексту. Вінниця : Нова книга, 2019. 272 с.
14. Кучеренко І. А., Мамчур Л. І. Українська мова : шляхи розвитку професійної мовнокомунікативної компетентності : навч. посіб. для студ. Умань : Софія, 2020. 139 с.

15. Кучерук О. Дидактичні технології : стратегія лінгвокультурологічного розвитку школярів. *Дивослово*. 2018. №5. С. 2–7.
16. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2021. 311 с.
17. Олійник О. Б., Шинкарук В. Д. Культура мовлення : навч. посіб. Київ : Кондор, 2018. 295 с.
18. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навч. посіб. з алгоритмічними приписами. 2-ге вид. перероб. та допов. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 391 с.
19. Підгурська В. Аналіз типових мовних помилок у мовленні майбутніх учителів початкових класів. *Українська мова і література в школі*. 2019. №3. С. 39–43.
20. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів : СПОЛОМ, 2021. 223 с.
21. Ревуцький Д. Живе слово: Теорія виразного читання для школи. Львів, 2020. 200 с.
22. Сагач Г. М. Риторика : навч. посіб. для студ. 2-ге вид. : перероб. і доп. Київ: Вид. дім «Ін Юре», 2019. 567 с.
23. Семеног О. Лексикографічна компетенція як показник мовної культури особистості. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2018. №2. С. 41–44.
24. Семеног О. М. Культура наукової української мови : навч. посіб. Київ : Академія, 2019. 213 с.
25. Сербенська О., Волощак М. Про можливості мови і культуру слова. Урок української. 2020. №1. С. 17–19.
23. Черемська О. Формування мовної і комунікативної компетенцій мовної особистості у вищій школі. *Вища школа*. 2020. №12. С. 63–72.
24. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення : навч. посіб. Вид. 7-ме, випр. і допов. Київ : Алерта, 2019. 305 с.
25. Шуляк С. Формування культури мовлення вчителя. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* : науковий збірник. Умань : [Софія], 2018. Вип. 24. С. 24–29.

Словники, довідники, енциклопедії, довідкові джерела

1. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Ірпінь : Перун, 2010. 1440 с.
2. Волощак М. Неправильно – правильно : довідник з українського слововживання : за матеріалами засобів масової інформації. Київ : ВЦ «Просвіта», 2000. 128 с.

3. Головащук С.І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Київ : Наукова думка, 2004. 448 с.
4. Горпинич В.О. Словник географічних назв України : Топоніми та від топонімічні прикметники : Близько 25 000 слів. Київ : Довіра, 2001. 526 с.
5. Довідник з культури мови / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Вища школа, 2005. 399 с.
6. Електронний словник української мови. RTF: <https://www.m-translate.com.ua/slovník/electronic#>
7. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С.Я. Єрмоленко. Київ: Либідь, 2001. 224 с.
8. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? : словник-довідник. Київ : Наукова думка, 2004. 202 с.
9. Культура мови на щодень / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С.Я. Єрмоленко та ін. Київ : Довіра, 2002. 170 с.
10. Орфоепічний словник української мови : у 2-х т. / за ред. М.М. Пещак. Київ : Довіра, 2001.
11. Пономарів О. Культура слова : Мовностилістичні поради : навч. посіб., 2-ге вид., стереотип. Київ : Либідь, 2001. 240 с.
12. Сербенська О., Білоус М. Екологія українського слова : практичний словничок-довідник. Львів : компанія «Манускрипт», 2003. 68 с.
13. Словник іншомовних слів / за заг. ред. Л.О. Пустовіт. Київ : Довіра, 2000. 1018 с.
14. Словник синонімів української мови : у 2-х т. / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головащук та ін. Київ : Наукова думка, 1999 – 2000.
15. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А.Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. Київ : Знання, 2004. 367 с.
16. Український лінгвістичний портал https. RTF: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Інтернет-ресурси

1. <http://ua-referat.com>
2. <http://www.ukr-in-school.edu-ua.net>
3. Мова.info: про українську мову, лінгвістику і не тільки: www.mova.info
4. Нова мова: проект розвитку української мови: www.novamova.com.ua
5. Український правопис. RTF: www.pravopys.net
6. Українська публічна бібліотека. RTF: <https://goroh.pp.ua/>
7. Словники он-лайн: www.rozum.org.ua
8. <http://textbooks.net.ua>
9. <http://litmisto.org.ua>
10. Ящур В. М. Бібліографічний покажчик літератури. *Бібліографічний покажчик*. 2009. №3. С.37. RTF: [http:// www /ua. catalog. 2009. Literature/](http://www.ua.catalog.2009.Literature/)
11. <http://www.chl.kiev.ua/> - веб-сайт Національної бібліотеки України